

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 maja 2025 r.

Pozycja 134

POSTANOWIENIE

z dnia 19 lutego 2025 r.

Sygn. akt Ts 81/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Bogdan Świączkowski – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski – sprawozdawca
Krystyna Pawłowicz
Stanisław Piotrowicz
Bartłomiej Sochański
Jakub Stelina
Wojciech Sych
Michał Warciński
Rafał Wojciechowski
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej H.K. w sprawie zgodności:

art. 61 ust. 1 pkt 2 oraz art. 61 ust. 2 pkt 2, ust. 2d i ust. 2f ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, ze zm.)
z art. 32 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku
z art. 128 oraz art. 135 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny
i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, ze zm.),

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

Orzeczenie zapadło większością głosów.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 7 kwietnia 2022 r. (data nadania) radca prawny H.K. (dalej: skarżący) wystąpił w imieniu własnym z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia na tle następującego stanu faktycznego.

Prezydent Miasta G. decyzją z 26 lutego 2020 r. (nr [...]) ustalił, że od 1 grudnia 2019 r. wysokość uzupełniającej odpłatności ponoszonej przez skarżącego za pobyt jego matki B.K. w Domu Pomocy Społecznej w Z. wynosi 1 580,53 zł miesięcznie (pkt 1 decyzji).

Zobowiązał też skarżącego do wnoszenia tej opłaty na rachunek Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w G. do ostatniego dnia każdego miesiąca (pkt 2 decyzji) oraz wskazał, że należność za okres od 1 grudnia 2019 r. do 31 stycznia 2020 r. w kwocie 3 161,06 zł winna być uregulowana w terminie do 31 marca 2020 r. na ten sam rachunek (pkt 3 decyzji). Po rozpoznaniu odwołania skarżącego Samorządowe Kolegium Odwoławcze w G. decyzją z 14 grudnia 2020 r. (nr [...]) uchyliło punkt 2 i 3 powyższej decyzji i utrzymało ją w mocy w pozostałym zakresie. Wyrokiem z 9 września 2021 r. (sygn. akt [...]) Wojewódzki Sąd Administracyjny w G. oddalił skargę skarżącego na powyższą decyzję. Od tego orzeczenia skarżący wniósł skargę kasacyjną, którą Wojewódzki Sąd Administracyjny w G. odrzucił postanowieniem z 20 grudnia 2021 r. (sygn. akt [...]).

Zdaniem skarżącego sytuacja, w której odpłatność za pobyt osoby w domu pomocy społecznej ponosi tylko jeden członek jej rodziny, podczas gdy osoba ta ma jeszcze innych bliskich krewnych, którzy na gruncie przepisów ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, ze zm.) byłiby zobowiązani wobec niej do świadczeń alimentacyjnych, rodzi wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnej zasady sprawiedliwości społecznej, zasady równości wobec prawa, a także zakazu dyskryminacji w życiu społecznym.

Postanowieniem z 23 maja 2023 r. Trybunał Konstytucyjny w składzie jednoosobowym zwrócił się do pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego o uznanie rozpatrywanej sprawy za szczególnie zawiłą. W uzasadnieniu orzeczenia Trybunał stwierdził, że rozstrzygnięcia w pełnym składzie wymaga problem prawny wynikający z dotychczasowej praktyki orzeczniczej Trybunału w ramach wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych, związany z odmawianiem uprawnienia do samodzielnego występowania w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym skarżącym będącym radcami prawnymi lub adwokatami niewykonującymi zawodu. Uznał, że praktyka ta opiera się na wykładni zawężającej art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), ograniczającej prawa obywateli.

Prezes Trybunału Konstytucyjnego wydał 16 czerwca 2023 r. zarządzenie o rozpoznaniu sprawy w pełnym składzie.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Trybunał stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna spełnia przesłanki warunkujące przekazanie jej do rozpoznania merytorycznego, gdyż:

– wyczerpano przysługującą skarżącemu drogę prawną (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK), ponieważ postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w G. z 20 grudnia 2021 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie WSA), wskazane jako orzeczenie ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, jest prawomocne i nie przysługują od niego zwykłe środki zażalenia;

– dochowano przepisanego trzymiesięcznego terminu wniesienia skargi konstytucyjnej (art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK), ponieważ odpis postanowienia WSA został doręczony skarżącemu 7 stycznia 2022 r., a skarga została wniesiona do Trybunału 7 kwietnia 2022 r.;

– określono przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK);

– wskazano, które konstytucyjne prawa i wolności oraz w jaki sposób, zdaniem skarżącego, zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK);

– przedstawiono uzasadnienie sformułowanych zarzutów (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

3. W skardze konstytucyjnej – wniesionej w imieniu własnym – skarżący podał, że jest radcą prawnym niewykonującym zawodu. Taki status zawodowy skarżącego potwierdzają dane zamieszczone w rejestrze radców prawnych Krajowej Izby Radców Prawnych. Oceny wymaga kwestia zdolności postulacyjnej skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym.

W dotychczasowej praktyce orzeczniczej Trybunał odmawiał nadawania biegu skardze konstytucyjnej, gdy stwierdzał, że pełnomocnik nie wykonuje zawodu. W sprawie o sygn. Ts 252/16 postanowieniem z 21 grudnia 2017 r. TK odmówił nadania dalszego biegu skardze, stwierdziwszy, że skarżący, będący adwokatem, który został zawieszony w wykonywaniu czynności zawodowych i wpisany na listę adwokatów niewykonujących zawodu, nie jest legitymowany do sporządzenia skargi we własnym imieniu. Trybunał powołał się na treść art. 4d ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1184, ze zm.), zgodnie z którym adwokat zawieszony w wykonywaniu czynności zawodowych nie może występować przed sądami lub organami państwowymi i samorządowymi, a także na postanowienie Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2006 r., sygn. akt V KK 142/05. Zażalenie skarżącego na postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu Trybunał pozostawił bez rozpoznania, uznając, że skarżący nie jest podmiotem legitymowanym do samodzielnego występowania z tym środkiem.

W sprawie o sygn. Ts 267/16 Trybunał również uznał, że skarżący adwokat, zawieszony w wykonywaniu czynności zawodowych, nie jest podmiotem legitymowanym do sporządzenia i wniesienia we własnym imieniu skargi konstytucyjnej. Na tej podstawie odmówił skardze konstytucyjnej nadania dalszego biegu, a następnie pozostawił bez rozpoznania zażalenie skarżącego.

Trybunał odmówił ponadto nadania dalszego biegu w sprawach o sygn. Ts 184/17 i Ts 187/17 (połączone do wspólnego rozpoznania), skarżącego adwokata niewykonującego zawodu w związku z orzeczeniem wobec niego przez radę adwokacką trwałej niezdolności do wykonywania zawodu (art. 4c ust. 1 prawa o adwokaturze). Złożone w tej sprawie zażalenie skarżącego Trybunał pozostawił bez rozpoznania.

W postanowieniu z 5 kwietnia 2023 r., sygn. Ts 124/22, Trybunał stwierdził, że „zważywszy na fakt, że skarżący nie był radcą prawnym wykonującym zawód w chwili złożenia analizowanej skargi (...) nie przysługuje mu uprawnienie do sporządzenia we własnym imieniu skargi konstytucyjnej. Okoliczność ta stanowi – zgodnie z art. 44 ust. 1 w związku z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK – samodzielną podstawę do odmowy nadania skardze dalszego biegu”.

W niniejszej sprawie Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie postanowił odstąpić od dotychczasowej praktyki. Swoje stanowisko oparł na następujących argumentach. W myśl art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym skarżącego zastępuje adwokat lub radca prawny. Przymus adwokacko-radcowski nie obowiązuje, jeżeli skarżącym jest sędzia, prokurator, adwokat, radca prawny, notariusz, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych. Z powołanego przepisu wynika, że skarżącemu będącemu radcą prawnym przysługuje uprawnienie do sporządzenia skargi konstytucyjnej w imieniu własnym. Użyty w nim termin ustawowy „radca prawny” należy przy tym odczytywać w świetle przepisów ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 499; dalej: u.r.pr.).

Zgodnie z art. 1 ust. 2 u.r.pr. tytuł zawodowy „radca prawny” podlega ochronie prawnej. Z art. 3 ust. 1 u.r.pr. wynika, że zawód radcy prawnego może wykonywać osoba, która spełnia wymagania określone ustawą. Wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na

świadczeniu pomocy prawnej (art. 4 u.r.pr.), w szczególności na udzielaniu porad i konsultacji prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed urzędami i sądami w charakterze pełnomocnika lub obrońcy (art. 6 ust. 1 u.r.pr.). Stosownie do art. 22⁷ ust. 1 u.r.pr. radca prawny podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności, o których mowa w art. 4 i art. 6 ust. 1 u.r.pr. Obowiązek ten nie dotyczy radców prawnych niewykonyujących zawodu (art. 22⁷ ust. 3 u.r.pr.).

Jak stanowi art. 23 u.r.pr., prawo wykonywania zawodu radcy prawnego powstaje z chwilą dokonania wpisu na listę radców prawnych i złożenia ślubowania.

Treść powołanych wyżej przepisów prowadzi do wniosku, że bycie na liście radców prawnych jest równoznaczne z posiadaniem statusu radcy prawnego, a tym samym – uprawnienia do wykonywania zawodu radcy prawnego. Uprawnienie to nie jest obowiązkiem, zatem posiadanie go nie implikuje konieczności wykonywania zawodu radcy prawnego. Lista radców prawnych obejmuje radców uprawnionych do wykonywania zawodu – zarówno wykonujących czynności zawodowe, o których mowa w art. 4 i art. 6 ust. 1 u.r.pr., jak i niewykonyujących tych czynności. Wpis na listę radców prawnych ma na celu umożliwienie radcy prawnemu podjęcia czynności zawodowych.

Trybunał Konstytucyjny w niniejszym składzie stoi na stanowisku, że radca prawny niewykonyjący zawodu może działać samodzielnie w imieniu własnym w postępowaniu przed Trybunałem, objętym na podstawie art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK przymusem adwokacko-radcowskim. Nie jest natomiast dopuszczalne podejmowanie przez radcę prawnego niewykonyującego zawodu czynności w postępowaniu przed Trybunałem w imieniu innych osób (zob. *mutatis mutandis* postanowienie Sądu Najwyższego z 13 lipca 2023 r., I CSK 1293/23 oraz powołane tam orzecznictwo). Zgodnie z literalnym brzmieniem art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK zwolnienie z obowiązku zastępstwa przez adwokata lub radcę prawnego w postępowaniu przed Trybunałem dotyczy bowiem każdego radcy prawnego, tj. osoby wpisanej na listę radców prawnych, której przysługuje prawo wykonywania zawodu radcy prawnego, niezależnie od tego, czy z prawa tego korzysta.

W tych okolicznościach Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że skarżący jako radca prawny niewykonyjący zawodu ma zdolność postulacyjną w postępowaniu przed Trybunałem.

Mając na uwadze powyższe, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.